

הבולאים בישראל

מגזין התאחדות בולאי ישראל הספרייה

שובל

גליון מס' 73 • אלול תשס"ח • ספטמבר 2008 • המחיר: 30 ש"ח

אלוף העולם בבולאות

התאחדות בולאי ישראל מציעה למכירה

קטלוג בולי ישראל

מחיר הקטלוג 60 ₪ + 5 ₪ דמי משלוח

בהזמנות יש לפנות לכתובת:

התאחדות בולאי ישראל

ת"ד 4523, ת"א 61045

התאחדות
בולאי
ישראל

גליון מס' 73

אלול תשס"ח - ספטמבר 2008

מחיר: 30 ש"ח

מנוי שנתי: 100 ש"ח

בהוצאת התאחדות בולאי ישראל
מען המערכת לפניות ולמנויים:

ת"ד 4523, ת"א 61045

טל': 03-6295547

פקס: 03-5259716

E-mail: ipf@netvision.net.il

http://www.israelphilately.org.il

מנכ"ל: טיבי יניב

עורך ראשי: משה רימר

עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס

שרדות רוטשילד 109, ת"א

דבר העורך

בפתח הדברים ברצוני להתנצל בפני קוראי שובל על העיכוב שחל בהוצאת הגיליון הנוכחי, ולבקש את סליחת הפונים הרבים על שנאלצו לטרוח ולהתקשר על מנת לשאול מתי יצא העיתון הקרוב. בצד הצער על העיכוב, נעים היה לגלות כי רבים מתעניינים בשובל, ומצפים לפרסומו.

תערוכת הבולים "ישראל 2008" חלפה עברה לה, תוך שהיא מותירה בלב רבים זיכרונות נעימים של חוויה מיוחדת במינה. הייתה זו הזדמנות לצפות באוספים מן השורה הראשונה, וללמוד בולאות מן האספנים הטובים בעולם. אגף "אליפות העולם" הכיל מוצגים נדירים ויחידים במינם, וגם באולם התצוגה היה גם היה במה לצפות.

במרכז גיליון זה עומד מאמרו רב ההיקף של מר יעקב צחור, הסוקר דוגמאות של זיופים בבולי ארץ ישראל. אגב תיאור הזיופים ניתן ללמוד רבות על סוגי הפריטים הבולאיים, ומומלץ לקרא מאמר זה בעיון.

האספנים התמאטיים נתקלים לא אחת בקושי רב כשהם מנסים לזהות במדויק את הפריטים המופיעים בבול מסוים. יש לברך את מר רון ברגר על עבודת הנמלים שלקח על עצמו בזהיו ותיאור מפורט של כל מיני הצמחים ובעלי החיים המופיעים בבולי שמורת החולה.

מאמרו של מר אריה לין המתמקד בתיאור דברי דואר שנשלחו על ידי נשים בתקופת השואה, מצליח להאיר מזווית שונה וייחודית את התקופה הנוראה הזו בתולדות העם היהודי.

בכל אחד מהעיתונים הקרובים עתיד להתפרסם טור קצר של ד"ר יוסף ואלך, בו יוצג בכל פעם פריט אחד ומעניין מבחינה בולאית. יש להודות לד"ר ואלך על היוזמה, ולקוות כי יהיו קוראים נוספים שישתפו את קוראי העיתון בתיאור פריטים בולאיים מאוספים.

תוכן העניינים

- 3 • מכתבים למערכת
- 4 • הנפקות חדשות בארץ
- 8 • אליפות העולם בבולאות
- 10 • פעילות בולאית בארץ
- 11 • עיצוב בולי שמורת החולה
- 16 • זיופים בבולי ארץ ישראל
- 23 • חדשות יודאיקה
- 24 • דואר נשים בשואה נדיר יותר
- 27 • בחזרה לעזה
- 28 • הנפקות חדשות מחו"ל
- 30 • חותמות דואר ישראל

תמונת השער:

מר **לואיס אלמאני אינדרטה** (משמאל), הזוכה בתואר אלוף העולם בבולאות, מקבל את הפרס מידי מר ג'וס וולף, (במרכז) נשיא איגוד הבולאות העולמי, ומר ירון רצון, מנהל השירות הבולאי.

מכתב גלוי מנשיא צרפת

המכתב שלהלן נשלח למערכות כל העיתונים הבולאיים בצרפת, תוך בקשה לפרסם אותו ולהפיצו בקרב קהל הבולאים:

ידידי הבולאים

אני שותף עימכם באהבה לבולים ולבולאות. אני עוסק בתחביב הזה מאז ילדותי, זה הפתח אל העולם הגדול, אל ההיסטוריה, ולמאורעות הגדולים.

אני מבין שרבים מכם חרדים נוכח המהפכה המתרחשת בבולאות הצרפתית, ואני מבין את החששות. 85% מדברי הדואר נשלחים על ידי גופים עסקיים, שרק לעיתים נדירות עושים שימוש בבולים, ומתרחבים האנשים המשתמשים בדואר האלקטרוני, במסרים, או בשיחות הטלפון.

אני חושב שהבול יכול וחיוב להביא, נוכח שינויים אלו, מסר אומנותי ואנושי, שיאיר את הפעולה הפשוטה של הדבקתו על מעטפה.

אני משוכנע כי הבולאות תמשיך ותתקיים אם הבולים ישמרו על מעמדם החברתי, הכלכלי והשימושי, הקשור להעברת דברי דואר, וזאת בצד יופיים ונדירותם.

זאת בתנאי שהבולאות תדע כיצד להסתגל אל התרבות של המאה העשרים ואחת.

אל מול האתגר הכפול הזה אנו יכולים וחיוביים להתייבב יחד, בשאיפה לבולאות חדשה. זו הסיבה שביקשתי מהנהלת הדואר לנקוט בשתי דרכי פעולה. ראשית, ברצוני להגדיל בהדרגה את מספר הבולים המודפסים בשיטת הגילוף, כך שבשנת 2009 יודפסו 30% מבולי צרפת בשיטה איכותית זו. שנית, הצעתי לדואר הצרפתי לארגן מפגש בולאי וזאת במטרה לדון במדיניות ההנפקות. במיוחד יש לקבוע בדיוק איזה חלק מן ההנפקות השנתיות יישאר בניהולו של שר התקשורת, ואיזה חלק לא יהיה כפוף למדיניות הממשלתית, דוגמת הבולים הנושאים מסר כגון "מזל טוב".

עבור הבולאים הבולאות היא עיסוק לשעות הפנאי, אבל הבולאות מעסיקה גם את האומנים, המגלפים, והמדפיסים. אני מבקש להביע את התפעלותי מהדרך בה הם

מצליחים לבטא רעיונות מופשטים, ולהפוך כל בול ליצירת אומנות בזעיר אנפין.

היום אני מדבר ישירות אליכם, כיוון שאני סבור שהבולים ואיסוף הבולים מבטיחים עתיד טוב אותו אנו יכולים לגלות יחד. שלכם

ניקולה סרקוזי
נשיא צרפת

מחשבות נוגות על מדיניות ההנפקות

שלום רב

רציתי להעיר בעניין גיליונות "הבול שלי" שמנפיקה חברת דואר ישראל. לאחרונה ראינו את גיליונות ג'טיקס, הישרדות, צביקה פיק, בית"ר ירושלים, ועוד היד נטויה.

בהנפקות אלו יש שני חסרונות מנקודת מבטי כאספן:

ראשית, בתוך פרק זמן קצר הונפקו חמישה גיליונות במחיר 37 ש"ח כל אחד. במילים אחרות, ההוצאה השנתית הנדרשת מן האספן המבקש לשמור על שלמות האוסף עלולה להגיע למאות רבות של שקלים בשנה, יותר מן הסכום הנדרש לשם איסוף הבולים עצמם.

שנית, הגיליונות מכוונים לרמה נמוכה ביותר. הם עוסקים בתמונות של כוכבי טלביזיה, זמרים וכדומה, ללא כל הקפדה על איכות "הגיבורים" ותרומתם הלאומית. קל להבין כי השיקול היחידי המנחה את השירות הבולאי הוא הרווח הכספי המיידי.

החשש הוא כמובן מפני הפגיעה המתמשכת באספני הבולים, ומאובדן העניין באיסוף בולי ישראל. אין כל פגם ברצונו של השירות הבולאי להיות רווחי, אולם מדיניות זו עלולה לגרום נזק לכל עניין הבולאות.

דבר דומה כבר קרה לאספני הטלכרטיסים, שהנפקתם אינה כפופה לפיקוח ממשלתי. כמות הכרטיסים שהונפקו הלכה וגדלה מידי שנה, והאספנים, שניסו לשמור על שלמות האוסף, קנו אותם בכסף רב. כעבור תקופה קצרה מצאו עצמם האספנים עם אוסף עליו שילמו אלפי שקלים, וללא כל יכולת למימוש. רבים מן האספנים התייאשו, והשוק קרס.

כך עלול לקרות גם עם גיליונות "הבול שלי", ועם בולי ישראל בכלל. האספנים, שלא

יכולו לעמוד בהוצאה הנדרשת לשמירה על שלמות האוסף, יפסיקו כליל לאסוף בולי ישראל.

בשלב בו יבקשו האספנים לממש את האוספים, יתברר להם כי אין מי שיקנה את הפריטים שרכשו. העניין הרגעי ב"גיבורי" הבול שלי יחלוף, איש לא יזכור את כוכבי הישרדות, והאספן יוותר עם גיליון יקר, אך חסר כל ערך כספי או תרבותי.

דומה שעניין זה יוצא שכרו בהפסדו. ככבוד רב

(שם הכותב שמור במערכת)

הרעש... הרעש...

לעורך שלום

בעקבות הביקור בתערוכת הבולים "ישראל 2008", רציתי להעיר על הצד הארגוני של התערוכה. בגדול, התערוכה הייתה מאורגנת, מסודרת ומוארת היטב, אולם מרוב להיטות למשוך קהל צעיר, העמידו את הצווחן של החידון במקום מרכזי. כך הוא גבר בקולו על קולות המדריכים שעסקו במטרה העיקרית של הביקור בתערוכה, מתן הסבר לקהל המבקרים על האוספים עצמם.

בברכה

עמוס אלטר

טל"ח

שלום רב

קבלתי בתודה וקראתי, בהנאה רבה כרגיל, את הגיליון האחרון של "שובל". עם זאת, הרשה נא לי לתקן טעות בה נתקלתי.

את שמה של הטריטוריה הצרפתית הנמצאת בדרום האוקיינוס ההודי יש לתרגם לעברית בשם "הארצות הדרומיות ואנטארקטיקה", ולא כפי שנכתב. בברכה

דן שמר

*

תרום בולים לנוער

14/7/2008

PROMENADES IN ISRAEL

טיילות בישראל

2.20	9.00	9.00	9.00	4.50 ש"ח	1970
2.30	9.20	9.20	9.20	4.60 ש"ח	1971
4.10	16.30	16.30	16.30	8.15 ש"ח	1972
3.80	34.50	34.50	34.50		סידרה
		36.00			מי"ר

17/9/2008

RABBIS WHO HERALDED ZIONISM

רבנים מבשרי הציונות

1.10	4.60	4.60	4.60	2.30 ש"ח	1973
4.20	17.00	17.00	17.00	8.50 ש"ח	1974
5.30	21.60	21.60	21.60		סידרה
		23.50			מי"ר

17/9/2008

מועדים התשס"ט - כתרים של ספרי תורה

FESTIVALS 5769 (2008) TORAH SCROLL CROWNS

0.80	3.20	3.20	3.20	1.60 ש"ח	1975
1.90	7.60	7.60	7.60	3.80 ש"ח	1976
1.90	7.60	7.60	7.60	3.80 ש"ח	1977
4.60	18.40	18.40	18.40		סידרה
		20.50			מי"ר

עדכון קטלוג בולי ישראל

14/7/2008

GUSH KATIF

35 שנות התיישבות בגוש קטיף

0.80	3.10	3.10	3.10	1.55 ש"ח	1965
		5.00			מי"ר

14/7/2008

THE OLYMPIC GAMES BEIJING 2008

המשחקים האולימפיים בביג'ן 2008

0.80	3.10	3.10	3.10	1.55 ש"ח	1966
0.80	3.10	3.10	3.10	1.55 ש"ח	1967
1.10	4.50	4.50	4.50	2.25 ש"ח	1968
1.10	4.50	4.50	4.50	2.25 ש"ח	1969
3.80	15.20	15.20	15.20		סידרה
		17.00			מי"ר

0.80	3.20	3.20	3.20	1.60 ש"ח	1978
1.40	5.60	5.60	5.60	--	1979
2.20	8.80	8.80	8.80		סידרה
		11.00			מ"ר

מספר הערות על הקטלוג ועל המחירים המופיעים בו

לקראת תערוכת הבולים "ישראל 2008" הנפיקה התאחדות בולאי ישראל קטלוג חדש של בולי ישראל. מטרת קטלוג זה היא לספק לאספן בולי ישראל, ובעיקר לזה העושה את צעדיו הראשונים בתחום, כלי עזר פשוט ונוח שיאפשר ניהול נכון של האוסף.

קטלוג זה יכול לשמש גם אספנים וותיקים, המרכיבים אוסף בסיסי של בולי ישראל, ואינם זקוקים לקטלוג מתמחה, המספק פירוט רב שאינו נדרש לאספן.

ככוונת ההתאחדות להמשיך ולשמור על הקטלוג ככלי עבודה עדכני, וזאת במספר דרכים. הבולים החדשים יופיעו בכל אחד מעיתוני שובל, בצירוף מספרם הקטלוגי, במבנה הדומה לזה המופיע בקטלוג. הערכים הקטלוגיים של הבולים יעודכנו באתר האינטרנט של ההתאחדות, וניתן יהיה לברר שם אם חלו שינויים במחירים הרשומים בקטלוג.

עם הזמן, כאשר יצטברו די שינויים שיצדיקו זאת, תונפק מהדורה חדשה של הקטלוג כולו.

ההתאחדות עושה ככל יכולה להוזיל את עלות הפקת הקטלוג ועדכנו, כך שניתן יהיה להמשיך ולספק לאספני בולי ישראל עזר נוח ובעיקר זול ושווה לכל נפש.

הקטלוג מוצע למכירה במשרדי התאחדות בולאי ישראל במחיר של 60 ₪ (בתוספת חמישה שקלים הוצאות משלוח למזמינים באמצעות הדואר).

מה משמעות המחירים המופיעים בקטלוג?

אחת השאלות החוזרות ונשנות מצד אספנים, חדשים וותיקים כאחד, עוסקת במחירים המופיעים ליד כל אחד מן הבולים, ועל הקשר בינם ובין השווי "האמיתי" של הבולים.

מחירו של בול, כמו של כמעט כל מוצר אחר, נקבע בזמן ביצוע המכירה בפועל. מה שקובע את המחיר, הוא עד כמה רוצה המוכר למכור, ועד כמה רוצה הקונה לקנות. אם מדובר במוכר שלא מעוניין

בבול, והוא רק רוצה להפוך אותו לכסף מזומן מהר ככל אפשר, סביר שהבול יימכר במחיר נמוך. אם לעומת זאת המדובר בקונה להוט, שחיפש את הבול הזה זמן רב, והוא מעוניין בו על מנת להשלים אוסף, סביר להניח שיהיה מוכן לשלם הרבה כדי לקבל את הבול.

כדי לספק נקודת פתיחה למשא ומתן בין המוכר והקונה, מקובל לנסות ולהיעזר ברשימה שהוכנה על ידי מומחים, שאנו סומכים על ניסיונם ועל הידע המצטבר שלהם. אותם מומחים, שהם לרוב גם סוחרים בעצמם, אמורים לעקוב באופן שוטף אחר המחירים בהם נמכרו הבולים בעסקאות השונות, ולהציג את המחיר הממוצע שהושג באותן עסקאות.

קביעת ערך קטלוגי של בולים אינה עניין פשוט כלל ועיקר. יש הרבה מאוד בולים, ורבים מהם לא שווים בעצם כלום, או לפחות כמעט כלום.

רבים מן הבולים הונפקו במספר עצום של עותקים (לעיתים מיליוני עותקים). כמות זו מספיקה כדי שלכל אספן פוטנציאלי בעולם המעוניין בבול יהיה עותק משלו, ועדיין יישארו בולים רבים ללא ביקוש.

אז מה ירשם בקטלוג במקרה כזה? שהבול שווה אפס שקלים? לא.

המחיר הקטלוגי אומר דבר שונה.

במרבית המקרים קובע הערך הקטלוגי את המחיר אותו יידרש האספן לשלם, אם ילך לחנות בולים, ויבקש לקנות את הבול מסוחר. במחיר הזה מחושב הסכום שהסוחר צריך לקבל כדי שיוכל להרוויח, ולהמשיך בעסקיו מבלי לפשוט את הרגל. לכן גם לבול הפשוט ביותר יש מחיר, שמבטא בעיקר את המאמץ שהשקיע הסוחר כדי לאכסן את הבול, ואת הזמן שהקדיש כדי למכור את הבול.

לבול שכזה אין הרבה סיכוי למצוא קונה, הסיכוי למכור את הבולים הפשוטים לאספן אחר נמוך מאוד, כי סביר להניח שלכולם יש כבר את הבול הפשוט הזה. גם אם ימצא קונה, סביר שלא יסכים לשלם את מלוא המחיר הרשום בקטלוג.

בעסקאות בין אספנים מקובל להתייחס למחיר הקטלוגי כבסיס, ולשלם חלק מוסכם ממנו. כך לדוגמה מקובל במועדוני הבולים לנהל עסקאות במחירים של רבע עד חצי מהמחיר הקטלוגי. עבור בולים נפוצים ישלמו פחות, ועבור בולים נדירים ישלמו לעיתים מחיר קטלוגי מלא, ואף יותר מן המחיר הקטלוגי.

המחירון המופיע בקטלוג משמש במידה רבה כבסיס להבנה אם המדובר בבול שערכו אפסי (ואז מחירו בקטלוג יהיה עד שקל פחות או יותר), בבול יותר טוב (שערכו הקטלוגי יהיה מספר שקלים או אף עשרות שקלים), או בבול ממש טוב (שערכו מאות ואלפי שקלים).

כיצד זה יתכן שבול חדש לחלוטין, שעדיין נמכר בסניפי הדואר, מוערך בקטלוג במחיר הכפול מערכו הנקוב?

אכן יש אספנים הבטוחים כי כל מה שנדרש על מנת להתעשר הוא לגשת לסניף הדואר, לקנות המוני בולים בערך הנקוב, ומיד למכור אותם לאספנים אחרים בערך הרשום בקטלוג. חשוב להבהיר כי לא זה המצב, ולא כך מתנהלים הדברים.

רצוי להדגיש שוב כי הערך הקטלוגי מציין את המחיר שיידרש האספן לשלם אם ייגש לחנות בולים ויקנה את הבול מהסוחר. כדי שיהיה לו

תודה על תרומת בולים לנוער

- ✓ למשה קול-קלמן, מקיבוץ להב
- ✓ לגב' חנה לוין לזכרו של ראובן לוין ז"ל
- ✓ לגב' אילנה פורת, מרמת-גן
- ✓ לגב' רות שטיינברג, מרחובות
- ✓ להדי חילו, מתל-אביב
- ✓ לאליעזר גרסטמן, מתל-אביב
- ✓ לעליזה נעים, מנס-ציונה
- ✓ לאשר שקד, מרמת השרון
- ✓ לאפרת מרקוביץ, מירושלים
- ✓ לקרין תירוש, מגני תקווה
- ✓ לאברי הולצר ומיקי חורש, לזכרו של צבי הולצר ז"ל
- ✓ לאורי עץ חיים, מקיבוץ עין חרוד מאוחד
- ✓ לאריאלה דרוך, מגבעתיים
- ✓ ליובל ארליך, מת"א
- ✓ לארנון אופיר, לזכרו של אשר אופיר ז"ל
- ✓ ליהושע מגר, מראש פינה
- ✓ למיקי קאופמן, מתל אביב
- ✓ ליעקב מירון, מגבעתיים
- ✓ לברקן מירון, מהרצליה
- ✓ לאלי מועלם, מירושלים
- ✓ לקתי קידר, מקריית טבעון

תודה על תרומת ספרים לספרייה

- ✓ ליורם לוביאנקר, מתל-אביב
- ✓ לאריאלה דרוך, מגבעתיים

להדסה ואורי שליט

אתכם באבלכם הכבד במות בנכם

דרור שליט ז"ל

אגודת סוחרי הבולים בישראל

מלאי למכירה נאלץ הסוחר לרכוש מהשירות הבולאי כמות של בולים, ולהמתין לקונים. סביר להניח כי הקונים לא יבואו אל סוחר הבולים כל זמן שניתן לקנות את הבולים בדואר בערכם הנקוב, ובתקופה זו הבולים פשוט שוכבים בארוננו של הסוחר וממתינים.

מומלץ לאספני הבולים, ובמיוחד למתחילים שבהם, לרכוש מן השירות הבולאי את מספר הבולים החדשים שאתם מעוניינים לאסוף, ולא להוציא כספים מיותרים על צבירת מלאי גדול תוך תקוות שווא לרווח כספי עתידי. מומלץ להשאיר את צבירת המלאי לסוחרי הבולים שזו התמחותם.

קונטרס בולים "דואר 24"

בול מספר 1979 מסדרת צמחי תבלין ומרפא יונפק ביום 17 בספטמבר 2008 גם במתכונת של דבקיות, כחלק מקונטרס בולי "דואר 24". הבול, שהוא ללא ערך נקוב, יימכר ביום ההנפקה במחיר של 2.80 ש"ח. הקונטרס המכיל 12 בולים ימכר במחיר של 33.60 ש"ח. בנוסף לבולים מכיל הקונטרס 12 מדבקות "דואר 24".

הצד הפנימי של הקונטרס.

הצד החיצוני של הקונטרס.

תשנית בקונטרס מהודר

בחלק מן הקונטרסים המהודרים "תל אביב" נוקבבו בטעות שוליו התחתונים של הדף.

מעטפות הדפס "שנה של שיר"

השירות הבולאי הנפיק שתי מעטפות מבוליות בערך נקוב של 3.40 ש"ח כל אחת.

מבשרי הציונות - משתתפי ועידת קטוביץ'

בשובל הבול המוקדש לרב מוהליבר משולבת תמונת המשתתפים בוועידת קטוביץ', אליה התכנסו חובבי ציון בשנת 1884 ובה הונח היסוד לפעילות הלאומית המאורגנת. בוועידה השתתפו 36 נציגים, מתוכם צולמו בתמונה משותפת 26 נציגים

יושבים (מימין לשמאל):

- דייבס (חרקוב)
- ד"ר רבינוביץ' (פריז)
- אלכסנדר צדבובים (פטרבורג)
- הרב פרידמן (קרליון)
- ד"ר פינסקר (אודסה)
- הרב מוהליבר (ביאליסטוק)
- דוד גרדן (ליק)
- קלוונסקי (קובנה)
- וויסוצקי (מוסקבה)

עומדים בשורה האמצעית (מימין לשמאל):

- לייבנגר (קטוביץ')
- דוידזון (וורשה)
- מאירסון (וורשה)
- ולראוך (לונדון)
- לונץ (ריגה)
- ד"ר רבינוביץ' (רוסטוב)
- שליט (ריגה)
- סינובסקי (וורשה)
- ד"ר יוסף חזנוביץ' (ביאליסטוק)
- שאול פנחס רבינוביץ' (וורשה)

עומדים בשורה העליונה (מימין לשמאל):

- מירקין (פולטבה)
- יחיאל מיכל פינס (רוזינאו)
- פרייטאל (קטוביץ')
- י' ש' ריטנברג (וורשה)
- מוזס (קטוביץ')
- פריידינברג (ביאליסטוק)
- פרידלנדר (קטוביץ')

אליפות העולם בבולאות

- תמונות בתערוכה:
1. ברוכים הבאים
 2. אולם התערוכה
 3. ביקור שר התקשורת
 4. לומדים בולאות
 5. הכיוון - מאוריציוס
 6. קוראים בעיתון "שובל"
 7. רגעים של רעש...

9

8

- 8. ורגע של שקט...
- 9. המדריכים בפעולה
- 10. צוות השופטים
- 11. מקהלת השירות הבולאי
- 12. בוחרים אלוף...
- 13. להתראות בתערוכה הבאה

10

11

13

12

הישגים נאים ברומניה למציגים מישראל

בתערוכת הבולים הבינלאומית שהתקיימה לאחרונה בבוקרסט שב־רומניה זכו המציגים מישראל להישגים מכובדים מאוד. השופטים מישראל, אלי ובר וד"ר אדי לייבו, שימשו כראשי קבוצות, וכקומיסר לתערוכה שימש זוהר נוי. להלן רשימת המדליות בהן זכו המציגים מישראל:

- **לס גלסמן**, מוזמביק (מסורתי), 91, זהב.
- **הדי פייבל**, נסיכויות הדנובה (תולדות הדואר), 95, זהב גדול.
- **הדי פייבל**, המחלות המדבקות (תמאטי), 90, זהב.
- **משה מיכאלי**, הצלב האדום (תמאטי), 90, זהב.
- **זוהר נוי**, קולנוע (תמאטי), 85, מוזהב גדול.
- **לורנס פישר**, שואה, מדינה ומאבק (תמאטי), 81, מוזהב.
- **ז'ק גבור**, אלברט אינשטיין (תמאטי), 78, כסף גדול.
- **מיכל פייבל**, דינזאורים (נוער), 75, כסף גדול.

להישג מיוחד ונדיר זכה ד"ר **יהושע מגר**. האוסף התמאטי המצוין שהרכיב בנושא תולדות החקלאות זכה לציון של 97 נקודות, למדלית זהב גדול ולפרס מיוחד. בנוסף, הוצג ד"ר מגר כאחד המועמדים לפרס התערוכה.

במכתב ההמלצה נכתבו בין היתר הדברים המחמיאים הבאים: "ידוע כי תצוגה תמאטית ניצבת על ארבעה עמודים: הפיתוח התמאטי, הידע הבולאי, איכות הפריטים, והתצוגה. אוסף זה בולט לחיוב בכל אחד מארבע הבחינות. האוסף זכה במלא הניקוד האפשרי עבור פיתוח הנושא, התחום החשוב ביותר באוסף תמאטי... קל להבין מדוע נבחר כל אחד מן הפריטים המוצגים, וכיצד הוא תורם לפיתוח הנושא... הסיפור פשוט וקולח, וניתן לראות בתצוגה זו ספר הדרכה מאויר בנושא חקלאות".

בהמשך מכתב ההמלצה מופיעות דוגמאות רבות לפריטים יוצאים מן הכלל, אותם השכיל ד"ר מגר לשלב בתצוגה כך שיתרמו הן לשטף הפיתוח התמאטי והן להצגת הידע הבולאי העמוק שברשותו.

אספן ותיק מבקש ליצור קשר חליפין
אורי עץ חיים
קב' עין חרוד מאוחד 18965
טל' 40-6485653

תערוכת בולים בבית הספר "הבנים" בלוד

ביום שלישי, 27 במאי, התקיימה ברחבת הכניסה של בית הספר "הבנים" בלוד תערוכת בולים, פרי עמלם של ילדי חוג הבולאות המתקיים במקום. המורה מירה לוי, המפעילה מזה מספר שנים חוגי בולאות בבית הספר, הדריכה השנה קבוצה בת 12 תלמידים. ילדי החוג בחרו כל אחד את הנושא המעניין אותו, וארגנו תערוכה בה הציגו את הבולים בצירוף דברי הסבר.

בין הנושאים שהציגו הילדים ניתן היה לראות בולים בתחומים מגוונים, החל בנושאי טבע כגון פרפרים, תנינים ודובי קוטב, עבור דרך בולי אוניות וספורט, וכלה באוסף שהציג את נשיאי ישראל. תערוכת הבולים השנתית, שכבר הפכה למסורת בבית הספר "הבנים", סיפקה לילדי החוג הזדמנות להתגאות, ובצדק, בתצוגה היפה שהצליחו לבנות.

מפגש מציגים חברי איל"ת

ביום 13 במרץ התקיימה פגישה של מציגים חברי אילת לדיון באוספו של אריה לביא, "צלם, מצלמה, צילום". האוסף מוצג בתערוכות בולים זה מספר שנים, והגיע להישגים נאים.

עיצוב בולי שמורת החולה

בבולי שמורת החולה, שהונפקו בישראל בשנת 2007, הצליח המעצב להציג בכישרון רב את העושר הטמון בעולם החי והצומח שבשמורה. המאמר מתאר את תהליך העבודה על הבולים, ומספק מידע רב חשיבות לאספנים התמאטיים.

מאת: רון ברגר

היה לאחד מאמני ההנפשה בטלוויזיה הלימודית ועבד עם גורמים פרטיים שונים ביצירת סרטוני הנפשה ובעיצוב גרפי. בשנת 1998 הוא עיצב את שלישיית בולי מטוסי תש"ח, שהופיעו לקראת יום העצמאות החמישים למדינה, ומאז עיצב עוד כמה וכמה סדרות וגיליונות, כולל בולי הדינוזאורים שהופיעו בשנת 2000. הנפקות אלה, ובולים אחרים שעיצב, משקפים את תחומי התמחותו - מחד גיסא עולם הטבע, על יצוריו בהווה ובעבר, ומאידך גיסא נושאי טכנולוגיה ומוצרים מתקדמים.

הרקע לעיצוב בולי שמורת החולה

בולי שמורת החולה תוכננו לראשונה כרביעייה, בפורמט דומה לזה שנעשה בו שימוש בגיליונות חיות התנ"ך. ציור הקו שלהלן מראה את ההצעה המקורית לגיליונות עם ארבעה בולים, שהגיש טוביה לשירות הבולאי.

בשלב זה חל שינוי בתוכנית ההנפקה, והוחלט להסתפק בשלושה בולים בלבד, שיונפקו בשתי צורות - בקונטרס שיכיל זוג מכל אחד משלושה הבולים, ובגיליון חריג בן תשעה בולים, בו יופיע כל בול שלוש פעמים במקומות שונים לרוחב השורה.

טדרת בולי שמורת החולה שהנפיק השירות הבולאי בדצמבר 2007 היא הסדרה התשיעית בעיצובו של המעצב הגרפי טוביה קורץ. בין ההנפקות הקודמות שהכין ניתן למצוא את בולי ציפורי בקעת הירדן (2002), בולי דגי ים סוף והגיליונות התואמת (2004) והבולים והגיליונות של חיות התנ"ך (2005). בנוסף, עיצב את בולי צמחי התבלין בסדרה מן המניין שהופיעה בשנים 2006 ו-2007. אם נדמה לכם שטוביה הפך לאחרונה למעצב הבולט של בולי החי והצומח בארץ ישראל, יש לדעת שהוא צייר גם את תמונתו של רחבעם זאבי ("גנדי") ז"ל, שעל בסיסה עיצב דניאל גולדברג את הבול לזכר האלוף והשר המנוח, ועיצב את בולי פרפר נחמד (1999) לציון סדרת הטלוויזיה הלימודית הזכורה לטוב, שהוא היה אמן ההנפשה שיצר את הפתיח שלה.

חיות התנ"ך, 2005. למרות שחיות אלה השתייכו לאזורי מחיה שונים בארץ ישראל של ימי התנ"ך, יוצרים המרכיבים שבשולי הבולים את הרושם כאילו החיות משולבות בתמונה רציפה אחת. כדאי לשים לב לכך שבבולים מופיעים חמישה בעלי חיים שונים. בבול המוקדש לתנין היאור מצוירת גם הציפור סיקסק, שאמנם אינה מופיעה בשמה בתנ"ך אולם הייתה מוכרת באזור כבר בימי קדם.

טוביה קורץ

טוביה קורץ נולד בחולון בשנת 1947, ולמד בבית הספר ויצ"ו צרפת בנחלת יצחק בתל-אביב, שהיה בזמנו בית הספר לאמנויות. בתום שירותו הצבאי למד אנימציה (האנשה) בארה"ב, ועם חזרתו ארצה

מעבר לסידור הפרטים, שונה גם עיצוב השבלים. במקום שייראו כתמונה בשחור-לבן, הם נראים עתה כצילום עתיק שהצביע עם השנים, דבר המדגיח את העובדה שמדובר במינים שאינם מהווים עוד חלק מעולם החולה בימינו. בצורתם הסופית מכילים הבולים תמונות מלאות חיים ותנועה. חתול בר יוצא מסבך שיחים, שקנאי נוחת בקרבת קבוצה של בני מינו, ציפור מים לוכדת במקורה דג, עיט כמעט נוגע במים ונראה כעומד ללכוד טרף הנסתר מעיניו, וכך הלאה. העיצוב מעניק למתבוננים תחושה של צילום שנעשה בעת ההתרחשויות, ומעשיר את חוויית הצפייה.

אגם החולה

אגם החולה השתרע בעבר על שטח של כ-60 ק"מ רבועים, מיעוטם אגם של ממש ורובם ביצות של מים עומדים. מזג האוויר החם, האופייני לעמק הירדן, והמים הזמינים, הפכו את האזור לחממה טבעית, בית גידול מופלא למגוון רחב של צמחיה ובעלי חיים. חוקרי הטבע המוקדמים בארץ ישראל גילו במהרה את חשיבות האגם כסביבת מחייה, וזיהו בו ובקרבתו מינים רבים מספור של צמחים ובעלי חיים, חלקם נדירים ומיעוטם ייחודיים לאזור.

עבור חלק המינים היווה אגם החולה את הקצה הרחוק של אזור תפוצתם, דוגמת גומא הפפירוס, *Cyperus papyrus*, עבורו מהווה האגם את מקום המחיה הטבעי הצפוני ביותר שלו. צמח זה, המופיע מאחורי השקנאים בבול המרכזי בהנפקה החדשה, הופיע בעבר על בול דואר האוויר שהונפק בשנת 1956 ומראה את נוף החולה.

מאז הופעת בול דואר האוויר הזה, זכה אגם החולה לייצוג דל מאד בבולי ישראל. מפה סכמאטית של האגם שולבה בשובר הבול משנת 1959 שהוקדש לציון יובל המושבה יסוד המעלה, ומראה האגם במבט מן האוויר הופיע כרקע לאחד מבולי ציפורי בקעת הירדן משנת 2002.

בנוסף, נוף האגם הופיע באחד מבולי שמורת הטבע, שהונפק בשנת 1990, שם נראה גומא הפפירוס, לצד פרח הנופר הצהוב, *Nuphar lutea*, מצמחי המים היותר יפים ומרשימים שניתן למצוא באזורנו, שעמק הירדן מהווה את הקצה הדרומי מערבי של התפשטות הטבעית באסיה. בשובר הבול מופיעה דמותו של השקנאי המצוי, ומהווה בית מזמין ונוח לעופות המעטים, שלא השלימו את מסלול הנדידה שלהם ליעדם באירופה או באפריקה.

עושר של מינים נדירים

בבולי סדרת שמורת החולה, ובשוברי הבולים, מופיעים לא פחות מעשרים ושלושה מינים של בעלי חיים וצמחים. בין אלו ניתן למנות ארבעה מיני יונקים, תשעה מיני ציפורים, מין אחד של זוחל, מין אחד

ציור הקן, שהוגש על ידי טוביה לשירות הבולאי לאחר שינוי הדרישות, מציג את העיצוב המתוכנן לפני הוספת הצבעים ליצירת התמונות שיודפסו. בשרטוט הקו ניתן לראות את קווי הפרדה בין הבולים, ואת ההבחנה בין עיצוב הבולים לבין עיצוב השבלים.

השוני בעיצוב בין הבולים והשבלים בא לידי ביטוי גם בהצגת שני החלקים השונים ללא רצף עיצובי בתמונה. הצגה זו מדגישה את השינוי שחל בעושר הביולוגי באגמון מאז מבצע ייבוש החולה, שנערך בשנותיה הראשונות של המדינה, ובשוני במגוון מיני צורות החיים הקיימות בו.

בתמונה הבאה נראה ציור הבולים לאחר המילוי בצבע של המתאר שלעיל, אחרי הסידור הסופי של האלמנטים השונים בבולים.

לאחר הוספת הצבע ניתן לראות בבירור את הפרדה בין העיצוב של הבולים הצבעוניים, הנראים כתמונות שצולמו בשחור-לבן בימי קום המדינה. בעלי החיים והצמחים המופיעים בשובר הבולים הם ממינים שנכחדו או שהפכו לנדירים במיוחד באזור עם ייבוש החולה, ולעומתם אלה המופיעים בבולים הם ממינים שניתן לראותם בשמורה בשפע גם בימינו.

עם התקדמות העבודה על עיצוב הבולים, סודרו המרכיבים השונים כך שבכל סידור של הבולים תיווצר תמונה רציפה. דבר זה אפשר את יצירת הגיליון המורכב כך שכל שורת בולים תיצור רצף גרפי שאינו נקטע במעבר מבול אחד למשנהו.

טוביה כבר התמודד עם בעיה דומה בעבר, כאשר עיצב את בולי הדינזאורים (יום הבולאות 2000). אמנם הממצאים המאובנים מאפשרים לחוקרים לשחזר, במידה רבה של דיוק, את מבנה הגוף של לטאות הרעם ואת צורת התנועה שלהן, אולם כיצד ניתן לשחזר, למשל, את צבע העור שלהן? תשובה חלקית ניתן למצוא במוסכמות שהשתרשו במשך שנים רבות של מחקר, אולם הדבר תלוי במידת מה בתפיסה האישית של מעצב הבולים כאמן.

בבולי שמורת החולה עקף טוביה את הבעיה במידה רבה בזכות השימוש בגווני כהה ובהיר (שחור/אפור/לבן) לציור המינים שנכחדו. יחד עם זאת, הוא הקפיד להציג את המינים שנכחדו, עד כמה שניתן, בנאמנות לצורתם המקורית. כך, לדוגמה, עיצב טוביה את תמונתו של העגולשון תוך הסתמכות של שני מקורות. הוא התווה את צורתה הכללית של הצפרדע על פי תמונה בת זמננו של עגולשון ממין אחר, שלא נכחד, והוסיף לה את דגם הכתמים הכהים והבהירים של העגולשון שחור הגחון על פי תמונה מספר זואולוגיה ישן, כפי שצוירה על ידי אחד מבני הזמן.

השגת תמונותיהם של בעלי חיים הקיימים בימינו היא עניין קל יותר, אולם גם כאן לא חסך טוביה קורץ מאמצים כדי להגיע לתוצאה מדויקת ככל האפשר. כך, לדוגמה, סיפר לי טוביה שבביקורים שערך בגן הזואולוגי ברמת אביב הוא צילם את חתול הביצות הנמצא בו, והשתמש בצילומים לצורך עיצוב תמונת החתול בבול שמורת החולה.

חתול ביצות (*Felis chaus*) בגן הזואולוגי באבו כביר (צילם טוביה קורץ).
השוואה בין הצילום לבין דמות החתול בבול יכולה להראות כיצד בעיצוב תמונות מורכבות כמו בולי הסדרה ניתן להכניס ציורים מדויקים של פרטים חלקיים.

לסיכום

סדרת בולי שמורת החולה היא אחת הסדרות המעניינות ביותר שהנפיק השירות הבולאי מזה זמן רב. בשלושה בולים מעוצבים להפליא מופיע מגוון עשיר של פרטים בעלי חשיבות לאספני נושאים שונים. זאת ועוד, הבולים קיימים בשתי תצורות נפרדות (בולים מגיליונות דואר מורכבים על נייר רגיל בניקוב 14 על 13%, ובולים מקונטרסים נדבקים מעצמם בניקוב 11). השילוב של איכות העיצוב, שתי תצורות ההנפקה והעושר הנושאי, מבטיחים שהבולים יזכו לעניין רב בארץ ובחו"ל ושיהיה להם ביקוש ער בקרב האספנים. בהנפקה זו הצליחו טוביה קורץ והשירות הבולאי ליצור סדרת בולים הראויה לכל המחמאות, ויש להסיר בפניהם את הכובע על הצלחתם.

של דו-חי, שלושה מיני דגים וחמישה מיני צמחים. רבים ממינים אלו מופיעים זו הפעם הראשונה בבולי ישראל.

רישום ממצה של בולים אלה באינדקס הנושאים של קטלוג בולי ישראל יחייב לציין אותם בכמה וכמה קטגוריות - תחת מקומות בארץ (אגמון החולה, הרי הגולן, הר הרמון), תחת שמורות טבע וגנים לאומיים (שמורת החולה), וכמובן תחת בעלי חיים ותחת צמחים. שני הסעיפים האחרונים לבדם יש בהם כדי להוסיף לפחות חצי עמוד לאינדקס.

עושרה של רשימת המינים תקנה לבולים, על שתי הצורות בהן הונפקו (נייר עם דבק רגיל ובולים נדבקים מעצמם) מקום בולט בקטלוגים הנושאים השונים, דוגמת קטלוג "ציפורים על גבי בולים" שמנפיקה חברת "סטנלי גיבונס" או הקטלוגים הנושאים של חברת "דומפיל".

חשיבות מיוחדת יש לסדרה זו בזכות שלושה מינים המופיעים בשובר הבולים. עגולשון שחור הגחון, טברנון הסימון חולתי ונון הגליל, הם מינים שהיו ידועים רק בתחומי ארץ ישראל (ובסוריה), וככל הידוע לנו, הם נכחדו לחלוטין. הסיכוי שמינים אלו יופיעו על בולים אחרים ברחבי העולם הוא נמוך ביותר.

המדובר במינים שלא זכו לתשומת לב או לפרסום כשעוד היו קיימים (שני דגים קטנים ולא מרשימים, חסרי חשיבות לדייגים, וצפרדע נדירה שהייתה מוכרת רק למעטים בקרב הזואולוגים). עתה, לאחר שנכחדו, הם איבדו אפילו את מעט החשיבות שהייתה להם כמינים ייחודיים לאיזור. ניתן להניח במידה רבה של סבירות שזו היא הופעתם הראשונה, היחידה והאחרונה בבולים.

בנוסף, מופיעים בבולים שני מינים שהחולה היא הקצה הרחוק של אזור המחיה שלהם - תאו המים האסייתי (שאינו ידוע במערב אסיה מחוץ לחולה) והשפמנון המצוי (שבניגוד לשמו העברי אינו מצוי באסיה מחוץ לארץ ישראל). סביר להניח שגם שני מינים אלה לא יזכו להופיע על בולים רבים מהאזור.

מקור הנאה לבולאים תמאטיים

אני סבור שבולים אלו יהיו בעלי חשיבות רבה לאספנים תמאטיים מכל רחבי העולם, ויזכו למקום של כבוד באלבומים רבים. להערכתי צפוי ביקוש לשורות השובר מצד עמיתינו, אספני החי והצומח בחו"ל, ומעטפות מבוליות בבולים מהקונטרס או מהשורות העליונות בגיליונות יזכו את שולחיהן במבול של תודות מהנמענים. עצתי היא לכל האספנים של נושאי החי והצומח בארץ לרכוש ולשמור מספר שורות שבל של בולים אלו וכן מספר קונטרסים לא משומשים, כל עוד קיים מלאי בשירות הבולאי. אלו שישכילו לעשות כך, יגלו כבר בעתיד הקרוב כי ניתן להשיג תמורתם פריטים רבים ומעניינים מארצות אחרות. אני כבר רכשתי כמה וכמה שורות שבל, גיליונות שלמים וקונטרסים לצורך קיום החלפות בעתיד, ושלא תגידו שלא אמרתי לכם!

עבודת המחקר

אבל בואו נחזור לעיצוב הבולים.

בולי שמורת החולה, המציגים הן את תיאור עולם החי והצומח העכשווי והן את תיאור המציאות בימים שלפני ייבוש החולה, העמידו בפני טוביה קושי מיוחד. כיצד ניתן לשלב את בעלי חיים בני זמננו עם מינים שתמונותיהם הקיימות היחידות הן שרטוטים בספרי זואולוגיה בלים מזוקן?

פירוט המינים המופיעים בסדרה

למען אספני הצמחים ובעלי החיים שבינינו, הנה פירוט המינים המופיעים על גבי הבולים והשובלים. בהרכבת הרשימה נעזרתי במידע המופיע בעלון השירות הבולאי שהונפק ביחד עם הבולים, במידע שהעמיד לרשותי טוביה קורץ ובספרות בנושאי החי והצומח בכל העולם ובמיוחד בארץ ישראל.

*

פורפוריה כחולה (תרנגולת שלמה) - *Porphyrio porphyrio*
 (ציפור מתקרבת למים מימין), עוברת אורח נדירה בארץ. על אף תצפיות בודדות שדווחו בעשורים האחרונים ולא אומתו, ככל הנראה נכחדה בארץ עם ייבוש החולה.

אנפת גלית - *Ardea Goliath*
 (ציפור לוכדת דג במרכז), אורחת נדירה למדי בתקופות הנדידה, לא ידוע על פרטים יציבים בארץ.

עגולשון שחור גחון - *Discoglossus nigriventer*
 (צפרדע שוחה במימי הבה), מין דוחי זה התגלה בחולה בשנת 1940, נודע כמין ייחודי לאיזור וככל הנראה נכחד עם ייבוש החולה.

נימפאה לבנה - *Nymphaea odorata*
 (צמח מים המופיע גם ברקע השובל של הבול השמאלי), צמח מים מרשים שנכחד בארץ עם ייבוש החולה. נעשים מאמצים לבסס אותו מחדש בחולה כחלק מהניסיונות בעת האחרונה לחדש את עושר המינים והסביבות באגמון.

*

אירוס ענף - *Iris pseudacorus*
 (הפרח הצהוב בחזית), פרח נפוץ בכל רחבי הארץ הן כפרח בר והן כפרח תרבותי בגינות פרטיות וציבוריות.

צב בצה - *Mauremys caspica*
 (על סלע בחזית ובמים לצדו), עד לאחרונה נפוץ למדי במרכז וצפון הארץ, אבל בעשור האחרון האוכלוסייה קטנה עקב הרס וצמצום אזורי המחיה שלו. ייתכן שנמצא בסכנת הכחדה בארץ.

*

קנית קטנה - *Acrocephalus scirpaceus*
 (ציפור חומה-צהובה בצד ימין), עוברת אורח נפוצה שקבוצות גדולות שלה שוהות במהלך הקיץ בצפון הארץ בקרבת מקווי מים.

פטל קדוש - *Rubus sanctus*
 (צמחים עם פרחים ורודים בצד ימין), שיח נפוץ בצפון ובמרכז הארץ שיוצר סבכים צפופים ליד מקורות מים מתוקים. פירותיו המתוקים טובים למאכל אדם.

חתול ביצות - *Felis chaus*
 (חתול היוצא מתוך הפטל הקדוש), אחד משלושה מיני חתול בר המוכרים בארץ, חתול הביצה נמצא לרוב בסמוך למקורות מים מתוקים.

ברווז משוייש - *Marmaronetta angustirostris*
 (שוחה במרכז הבול), עוף מים יציב בארץ, בעיקר באזור החולה ובבריכות דגים בצפון, שמהן נעשים ניסיונות מתמשכים לגרשו.

תאו מים אסייתי - *Bubalus bubalis*
 (זוג טובל במים ברקע), בקר בר האופייני למרכז אסיה מדרום להרי ההימלאיה ולדרום מזרח היבשת. קבוצה קטנה חיה באזור החולה, בקצה המערבי של תחום התפוצה של מין זה, הרחק מחוץ לאיזור המחיה העיקרי.

אנפית בקר - *Bubulcus ibis*
 (על גב אחד התאואים), שוכנת קבע נפוצה בארץ, בעיקר בצפון עמק הירדן, בעמק יזרעאל ובשרון.

שקנאי מצוי - Pelecanus onocrotalus

(קבוצת עופות במרכז), להקות גדולות עוברות בארץ בתקופות הנדידה. פרטים מעטים נושרים מהן ושוהים כאן עונה או שתיים לפני שהם מצטרפים מחדש לחבריהם הנוודים. כמו כן ידועה אוכלוסיה יציבה בקפריסין.

גומא הפפירוס - Cyperus papyrus

(סבך צמחים ברקע), האוכלוסייה היציבה הצפונית ביותר המוכרת של צמח זה מחוץ לארץ המקור העיקרית שלו, מצרים, שם הוא נפוץ ביותר לאורך גדות הנילוס. מופיע גם לאורך גדת האגמון ברקע שלושת הבולים ובשבל הבול השמאלי.

*

טברנון סימון חולתי - Tristramella simonis intermedia

(שני דגים במים מימין, אחד מוסתר חלקית על ידי הכיתוב בצהוב), היה נפוץ בחולה אך נכחד באתר זה. ייתכן שאוכלוסיה קטנה עדיין קיימת בכינרת, אך אין תצפיות עדכניות.

נון הגליל - Nun galileus

(דג במים משמאל), דג נדיר שהתייחד בכך שלא היו לו קשקשים. נכחד בארץ עם ייבוש החולה. ייתכן שעדיין קיים בסוריה באגם רדוד על נחל הנשפך לירמוק, אך אין מידע עדכני.

עיטם לבן-זנב - Haliaeetus albicilla

(ציפור מרחפת מעל המים), עוף דורס שבעבר היה מוכר בארץ בעיקר כעובר אורח אבל מספר זוגות גם נהגו לדגור בארץ, רובם סביב החולה ובמורדות המזרחיים של הרי הגליל העליון. עם ייבוש החולה האוכלוסייה המקומית נכחדה וכעת נעשים מאמצים להשיבו לחולה באמצעות גידול בשבי ושחרור באתרים מתאימים.

*

שפמנון מצוי - Clarias gariepinus

(דג במים מימין), דג טורף נפוץ, מצוי במקורות מים מתוקים לכל אורך השבר הסורי-אפריקאי במזרח אפריקה, ממצרים ועד אפריקה הדרומית, וכן במערב אסיה. החולה היא הקצה הצפוני של תחום המחיה הטבעי של דג זה.

לוטרה מובהקת - Lutra lutra

(יוצאת מהמים), יונק טורף החי במים. היה נפוץ בארץ בעבר. בשל הנזקים שגרם לברכות דגים ניצוד בהרחבה, מה שהוביל להתמעטותו. כיום מין מוגן ואסור בציד, ויש סימנים להתבססותו מחדש בצפון הארץ.

ערבבה שעירה - Epilobium hirsutum

(פרחים ורודים משמאל), צמח ירוק עד, נפוץ בצפון ובמרכז הארץ בקרבת מקורות מים.

עגור אפור - Grus grus

(ציפורים על החוף במרכז), עובר אורח בארץ בתקופות הנדידה. להקות של כמה עשרות או מאות פרטים חורפות לעתים באזורים חקלאיים ובקרבת ברכות דגים. במזרח אסיה איתור העגור בשעת מעופו נחשב לסימן מבשר טובות. במערב הוא ידוע בעיקר בזכות ריקוד החיזור המרשים שלו, ובעונת הקינון מושך קהל גדול של צפרים לאזור החולה, הן ישראלים והן תיירים מחו"ל.

*

נבן המים - Arvicola terrestris

(מכרסם על החוף מימין), מכרסם קטן המצוי ברחבי אסיה ואירופה. בתחומי ארץ ישראל שרידיו נמצאו בעבר בצניפות של דורסי לילה שהתגלו באזור החולה. משערים שחי רק באזור זה ונכחד בארץ עם ייבוש החולה.

נחשון - Anhinga rufa

(ציפור משמאל), עוף מים שנצפה לעתים נדירות בארץ כעובר אורח או כחורף, וככל הנראה נכחד בארץ ישראל עם ייבוש החולה.

*

בשאלות והערות ניתן לפנות
ישירות לרון ברגר בכתובת
bergeron@012.net.il

הנוסח האנגלי של מאמר זה נרכש לפרסום על ידי Gibbons Stamp Monthly הבריטי. הנוסח העברי מתפרסם כאן ברשותו האדיבה של עורך הירחון הבריטי, מר יו ג'ריד.

זיופים בבולי ארץ ישראל

מאמר זה מבוסס על הרצאה שנשא המחבר בפני חברי העמותה הבינלאומית של מומחים בולאיים, במפגש השנתי שהתקיים במסגרת תערוכת הבולים "ישראל 2008"

מאת: יעקב צחור

מבוא

הדואר האוסטרי

חותמת ירושלים

חותמת זו שימשה את הדואר האוסטרי בירושלים בין השנים 1859 – 1879.

חותמת אמיתית שהוטבעה על בולים בערכים נקובים של 3 ו-15 סולדי, שהונפקו בשנת 1867 בלומברדו וונציה.

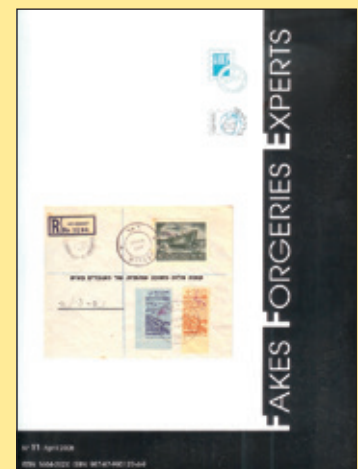
חותמת מזויפת שהוטבעה על בולים אוסטריים שהונפקו לשימוש בסניף הדואר האוסטרי באי כרתים. הערך הנקוב המקורי של הבול הוא קרויצר אחד, והוא שונה באמצעות הדפס רכב לפרנק צרפתי אחד. בולים אלו הונפקו בשנת 1903, עשרים וארבע שנים לאחר שהחותמת האוסטרית הזו יצאה משימוש בירושלים.

מאז ראשית שנות החמישים של המאה התשע עשרה הציעו מספר משרדי דואר זרים את שירותיהם בערים הראשיות של ארץ ישראל. ראשונים היו הדואר האוסטרי והדואר הצרפתי, ומאוחר יותר הצטרפו אליהם הדואר הרוסי, הדואר הגרמני והדואר האיטלקי. מובן שגם הדואר התורכי פעל בארץ, ומשרדיו סיפקו שירות עד לכיבוש פלשתינה על ידי הבריטים בשנת 1918. שירותי הדואר של המנדט הבריטי פעלו על חודש מאי 1948, אז החל לפעול דואר ישראל.

התקופות בהן התחלפו מנהלות הדואר ידועות כתקופות המעבר. תקופת המעבר הראשונה הייתה בין נסיגת התורכים בחודש דצמבר 1917 ובין מיסוד השירותים האזרחיים על ידי השלטונות הבריטים בחודש מאי 1918. תקופת המעבר השנייה החלה בהדרגה עם צמצום שירותי הדואר המנדטוריים והסתיימה עם תחילת פעילותו של דואר ישראל. איסוף תולדות הדואר של ארץ הקודש הוא תחום רחב יריעה, הזוכה לביקוש רב מצד אספנים בארץ ובעולם. הביקוש הוביל ליצירת זיופים של בולים, חותמות, הדפסי רכב, תשניות, ופריטים בולאיים אחרים. במאמר זה יוצגו דוגמאות מייצגות של פריטים מזויפים מהתקופות השונות של בולאות ארץ הקודש.

המאמר הופיע במקור בחודש אפריל האחרון בפרסום השנתי מספר 11 של אגודת המומחים, היוצא לאור בחסות פי"פ. (Fakes Forgeries Experts), ותמונה של אחד הפריטים אליו הוא מתייחס זכתה למקום של כבוד בשער העיתון.

עיתון אגודת המומחים, השמור בספריית התאחדות בולאי ישראל, מכיל שורה ארוכה של מאמרים חשובים מאת בכירי המומחים הבולאיים בעולם.

יש לי בולים רבים, גם מישראל וגם מחו"ל, שאני מעוניין להחליף בבולים החסרים לי. כל הבולים הורדו ממעטפות שהגיעו אלי או לחברי.

אלכסנדר גרינברג
054-5823883

החותמת המעוטרת של יפו

החותמת הראשונה שהוכנסה לשימוש על ידי הדואר האוסטרי ביפו הופעלה בין השנים 1862 - 1879. מעטפה שלמה ועליה חותמת זו היא פריט נדיר.

מכתב שנשלח מיפו לפריז ביום 17 בינואר 1862.

מעטפה שנשלחה מיפו לבירות ביום 8 בנובמבר 1867. המעטפה מבוללת בבול לומברדו וונציה בעל ערך נקוב של 10 סולדי. הבול מוחתם בחותמת מעוטרת אמיתית של יפו.

הבולים שעל המכתב בוטלו בחותמת ביטול אמיתית מספר 3768.

דבר בולים, עליו הודפס בול לומברדו וונציה בעל ערך נקוב של 3 סולדי. דבר בולים מסוג זה לא נועד לשימוש בארץ הקודש. הפריט מוחתם בחותמת מעוטרת מזויפת של יפו. המדובר בזיוף בולט, בו החותמת הוטבעה בצורה גסה, קוטר החותמת המזויפת שונה מקוטר החותמת המקורית, ועוד.

הדואר הצרפתי

חותמות הביטול עם הספרות הקטנות והגדולות

בין השנים 1857 - 1862 שימשה את סניף הדואר הצרפתי ביפו חותמת ביטול ועליה המספר 3768 בספרות קטנות. בשלב מאוחר יותר החל השימוש בחותמת ביטול ועליה המספר 5089 בספרות גדולות. חותמת זו שימשה לביטול בולים עד שנת 1877.

זיפים של שתי החותמות ידועים, הן כזיפים מוחלטים והן כשינויים של חותמות אמיתיות, שהוטבעו בסניפי דואר שהביקוש להם נמוך מזה של חותמות ארץ הקודש. כך לדוגמה ידוע על שנוי החותמת שמספרה 3186 כדי ליצור זיוף של חותמת 3786, או על שינוי חותמת שמספרה 5080 כדי ליצור זיוף של חותמת מספר 5089.

חותמת ביטול 3768 מזויפת שהוטבעה על בול נפוליון לא מנוקב בערך נקוב של 10 סנטיים.

חותמת "קופסה" אמיתית של עכו.

מכתב שנשלח מיפו למלטה ביום 13 באוגוסט 1868.

בול בודד ועליו מוטבעת חותמת "קופסה" מזויפת של עכו. מסגרת החותמת המזויפת ניכרת בקו רצוף דק, ובפינות חדות. המילה עכו מופיעה במרכז החותמת בקו דק.

הבול שעל המכתב בוטל בחותמת ביטול אמיתית מספר 5089.

פלשתנה הבריטית

הדפס הרכב (1918) על הבול הכחול SG#4

ביום 5 במרץ 1918 הונפק בול בעל הדפס רכב של 5 מילים על בול בערך נקוב של פיאסטר אחד, וזאת על מנת לספק את הצורך בבול עם תעריף של גלויה. הבול הודפס על נייר ללא דבק, והופרד בשיטת דקור 20.

חותמת ביטול 5089 מזויפת שהוטבעה על צמד בולים בערך נקוב של 2 סנטיים. צורת הספרות בחותמות המזויפות שונה מעט מזו של הספרות המקוריות.

הדואר התורכי

אחד מטיפוסי החותמות המוקדמים שהופעלו בבתי הדואר התורכיים מכונה בשם "חותמת קופסה" המדובר בחותמת הכוללת את שם בית הדואר באותיות ערביות, כשהוא מוקף במסגרת. ידוע כי חותמת "קופסה" של עכו הייתה בשימוש בין השנים 1860 - 1876.

חותמת מזויפת של דואר ים המלח

בית הדואר הנמוך ביותר בעולם (380 מטרים מתחת לפני הים) נפתח ביום 1 באוקטובר 1941 על מנת לשרת את העובדים של מפעלי ים המלח ואת המבקרים באזור.

חותמת אמיתית, שהוטבעה ביום 15 ביולי 1942 על מעטפה שנשלחה לתל אביב כשהיא מבוילת בבול 10 מילים.

כדי לייצר את הגזיר המזויף עשה הזייפן שימוש בחותמת המקורית שהייתה שמורה בארכיון הדואר. ככל הנראה מצא הזייפן את החותמת כשהיא ללא התאריכון שאמור היה להיות בתוכה, ולפיכך שילב במתקן החותמת תאריכון אחר (ניתן לראות הבדל ברור בצורת הספרה 4 המשולבת בחותמת המזויפת לעומת החותמת האמיתית).

הזייפן הדביק על גזיר הנייר בול (משומש, עם סימני החתמה קודמת) בערך נקוב של 13 מילים שהודפס על נייר אחיד בצבע לבן, והחתים אותו עם תאריך של 30 מרץ 1944.

האותיות והספרות של הדפס הרכב שונות מעט מאלו של הדפס הרכב המקורי, והן מודפסות בצורה פחות ברורה. הזייפן התכוון ככל הנראה למכור את הזיוף בתור הבול הנדיר יותר SG#2, הדומה למדי לבול SG#4.

חותמת מזויפת של המנהל הצבאי הבריטי

אחת החותמות ששימשה את הבריטים לצורך החתמת דברי דואר בירושלים בתקופת המנהל הצבאי, הייתה החותמת של "מנהלת שטחי האויב הכבושים של חיל המשלוח המצרי" (OETA-EEF, Occupied Enemy Territory Administration – Egyptian Expeditionary Force).

מעטפה ועליה מודבקים בולים של חיל המשלוח המצרי בערך נקוב של 1, 2, 4, 5-1 מילים (SG# 5, 6, 8 & 9). המעטפה זויפה תוך שימוש בבולים אמיתיים, אשר הוחתמו באמצעות החותמת המקורית של OETA-EEF בירושלים. החותמת נושאת את התאריך מיום 17 ביולי 1918. הזייפן טעה הן בבחירת הבולים שהדביק על המעטפה והן בתאריך אותו בחר להטביע על גבי הבולים. השימוש המוקדם ביותר הידוע לבול שערך הנקוב 5 מילים (SG#9) היה ביום 25 בנובמבר 1918 (ארבעה חודשים לאחר המועד בו הוטבעה לכאורה החותמת על המעטפה המזויפת). השימוש הידוע המוקדם ביותר בחותמת OETA-EEF האמיתית היה ביום 9 במאי 1919.

דואר היבשה חיפה - בגדד

מאז מחצית שנות השלושים הפכה העברת המכתבים בין ארץ ישראל ועיראק באמצעות כלי הרכב של דואר היבשה לדרך הרגילה והמקובלת. למעשה, המכתבים הועברו בדרך זו ללא כל צורך מצד השולח לבקש זאת במיוחד, ומבלי שהמעטפות יוחתמו בחותמת המיוחדת של דואר היבשה.

עלות המשלוח ואת עלות הרישום. הבולים מוחתמים בחותמת הגומי הזמנית של מנהלת העם, ותווית הרישום מוחתמת בחותמת המנדטורית ועליה התאריך 5 במאי 1948. הזיפוף הדביק על המעטפה תווית רשום שמספרה הסידורי הוא 294, וזו הייתה הטעות שהסגירה את היותה של המעטפה מזויפת. המספר הגבוה ביותר של תווית רשום בה נעשה שימוש בקיבוץ מעברות בתקופת המעבר היה מספר 252.

המכתב שבתמונה נשלח מחיפה ביום 20 באוגוסט 1941 לעיר אבדן שבעיראק. הוא נבדק על ידי הצנזורה, וחותמת ההגעה לאבדן הוטבעה בצידו האחורי של הבול.

המעטפה היא אמיתית, ובאמת נשלחה באמצעות דואר היבשה, אולם החותמת שבחלקה השמאלי התחתון היא מזויפת. הזיפוף, שביקש לשוות למעטפה מראה "אותנטי", הטביע עליה את החותמת במועד מאוחר יותר.

ישראל - סדרת בולי דואר עברי

זיוף ההגה של בולי הסדרה הראשונה

לאחר שאושרה הצעתו של אוטה וליש לעיצוב הבולים הראשונים של מדינת ישראל, הודפסו במהלך החודשים אפריל ומאי 1948 מספר הגהות של בולי המטבע. מאחר ושמה של המדינה טרם נקבע, הוכנו דוגמאות עם שמות שונים, דוגמת יהודה. צמדה לא מנוקבת של ארבעה בולים, הגהה עם השם "יהודה". ההגהה הודפסה בדפוס בלט תוך שימוש בגלופה המקורית.

תקופת המעבר - 1948

תקופת המעבר נמשכה כשבועיים, החל מיום 2 במאי 1948, כששלטונות הדואר הבריטיים חדלו מלפעול (למעט חיפה ותל אביב, שם פעל הדואר המנדטורי עד ליום 5 במאי 1948). תקופת המעבר הסתיימה ביום שישי 14 במאי 1948, ויומיים לאחר מכן החל לפעול דואר ישראל.

במהלך שבועיים אלו שימשו תוויות הקרן הקיימת לישראל עם הדפס רכב "דאר" כבולים החוקיים התקפים לביול מכתבים. דואר מנהלת העם (הדואר הזמני שפעל בארץ ישראל בתקופת המעבר) הפעיל שמונים בתי דואר בישובים היהודיים ברחבי הארץ.

רבים מן הישובים הקטנים נשלח במהלך תקופת המעבר מספר מצומצם של דברי דואר, כשרק מיעוטם נשלח בדואר רשום. כך לדוגמה נשלחו מקיבוץ מעברות, שגרו בו כשש מאות חברים, כחמישה עשר מכתבים רשומים בלבד. מכתבים אלו זוכים לביקוש רב ולמחירים גבוהים.

המכתב שבתמונה הוא זיוף גמור, שהוכן בתל אביב בשלב מאוחר יותר, תוך שימוש בחותמות שנלקחו מארכיון הדואר.

לכאורה נשלח המכתב בדואר רשום מקיבוץ מעברות לסניף בנק בנס ציונה. הוא מבוייל בביול מתאים של 25 מילים, שנועדו לשלם את

עובדה זו מניעה זייפנים לייצר תשניות מנוקבבות באופן חלקי, וזאת על ידי הוספת נקבוב לבולים אמיתיים מגיליונות לא מנוקבבים.

צמד בולים בערך נקוב 3 מילים, עם נקבוב חלקי 11 מזויף.

צמדה של עשרה בולים בערך נקוב של 5 מילים, עם נקבוב חלקי 11 מזויף. במקרה זה הרס הזייפן (על ידי הוספת הנקבוב המזויף) הגהה נדירה ביותר של ההדפסה הראשונה של בול 5 מילים על נייר צהוב דק.

זיוף בולי "דמי דאר" הראשונים

הסדרה הזמנית של בולי דמי דאר הודפסה בחמישה ערכים נקובים שונים מלוחות ההדפסה המקוריים של בולי דאר עברי. הבולים הודפסו על נייר בצבע צהוב, ונוסף עליהם הדפס רכב עם המילים "דמי דאר".

הבולים שבתמונה הם זיוף גמור של בולי דמי דאר. "הדפס הרכב" הודפס באותו מהלך יחד עם הבולים עצמם.

צמדה לא מנוקבבת של ארבעה בולים, הגהה עם השם יהודה. זהו זיוף גמור, שהודפס בדפוס גס על נייר שונה מזה ששימש להדפסת ההגהות המקוריות.

מעטפת יום ראשון מזויפת של בולי דאר עברי

על המעטפה מודבקות שתי צמדות לוח של בולי דאר עברי בערך נקוב של 10 מילים ושל 20 מילים. הצמדות מוחתמות בחותמת המנדטורית של רמת גן עם התאריך 16 במאי 1948, היום הראשון למכירת בולי דאר עברי.

בולי דאר עברי הודפסו במספר מהדורות, והזייפן לא היה מודע ככל הנראה לכך שבולים אלו (השייכים לקבוצות 79 ו-124 על פי קטלוג בייל) הודפסו רק בחודש יוני 1948, כחודש לאחר המועד בו הוחתמו לכאורה (הזייפן השתמש בחותמת המקורית שלקח מארכיון הדואר).

זיוף של תשנית לא מנוקבבת

תשניות של בולים מסדרת דאר עברי, שהן בעלות נקבוב חלקי, מבוקשות מאוד על ידי אספנים, וערכן הקטלוגי גבוה מזה של תשניות שהן לגמרי לא מנוקבבות.

מעטפת יום ראשון רשמית מזויפת

השירות הבולאי לא הנפיק מעטפות יום ראשון רשמיות עבור צמדי הפוכים של בולי מועדים לשמחה הראשונים. מעט מאוד מעטפות יום ראשון פרטיות הוכנו על ידי אספנים, וברוב המקרים נעשה שימוש במעטפות פרטיות. מעטפות אלו מבוקשות מאוד על ידי אספנים. בתמונות המוצגות ניתן לראות שתי מעטפות יום ראשון מזויפות, ועליהן סדרה שלמה של צמדי הפוכים של בולי מועדים לשמחה. הבולים הם אמיתיים, וגם המעטפות בהן השתמש הזיפן הן אמיתיות. הבולים הודבקו על גבי המעטפות והוחתמו בחותמת מזויפת של תל אביב עם תאריך 26 בנובמבר 1948.

הסדרה הראשונה של בולי מועדים לשמחה

זיוף של צמד פס ביניים עם שובל

חמשת בולי מועדים לשמחה, בערכים נקובים של 3 - 65 מילים, הודפסו בגיליונות מיוחדים שכללו צמדים עם פס ביניים. צמדים של בולים עם שבילים נמנים בין הפרטים הבולאיים היקרים ביותר שהונפקו בישראל. בולים רגילים עם שובל מסדרה זו זולים למדי, דבר המהווה תמריץ לזייפנים.

בתמונה ניתן לראות צמד אנכי מזויף של בולי מועדים לשמחה בערך נקוב של 65 מילים עם שבילים. הבול התחתון הוצמד במיומנות רבה לפס הביניים של הבול העליון, ולאורך פס החיבור בין השניים בוצע נקבוב מחדש. ניתן לראות בבירור שהמרכז של שני הבולים שונה (הבול העליון צמוד לנקבוב שמימין, בעוד הבול התחתון צמוד לנקבוב שמאל). בנוסף, ניתן לראות שהפס הצבעוני שבקצה השובל אינו שומר על רציפות במעבר בין שני הבולים. כך נראו הבולים המקוריים לפני שחוברו יחד על ידי הזיפן.

להדסה ואורי שליט
 משתתפים בצערכם על מות בונכם
דרור שליט ז"ל
 התאחדות בולאי ישראל

מאת: אריה לין

בצד הרצון לברך את הגורמים שיזמו את הנפקת הפריטים, יש לזכור כי על שמחתם של אספני היודאיקה נוכח הנפקות רבות אלו, מעיבה לא מעט ההוצאה הכספית הגבוהה הנדרשת מאותם אספנים המבקשים להשלים את אוספם....

"ירושלים המאוחדת" בהונגריה

מרבית מדינות העולם אינן מביטות בעין יפה על הכרזתה של ירושלים כבירתה של ישראל. עם זאת, יש פה ושם התייחסות חיובית לבירת הנצח שלנו. מי שדואג לנו במיוחד, בתחום זה, הוא דואר הונגריה, שביוזמתו של האב הרוחני, הכומר יונתן שנשי, מכבד אותנו מדי פעם בחותמת אירוע בתחום היודאיקה וארץ הקודש.

Jeruzsálem-nap
בח אייר - יום ירושלים
اروشاليم - القدس
Baracska, 2008. június 2.

כך עשה דואר הונגריה גם השנה ביום איחוד ירושלים. הוא הכין חותמת אירוע תלת-לשונית, המזכירה בהונגריה,

עברית וערבית את הנוסח: "כח אייר - יום ירושלים, 2 ביוני 2008". אגב, כל ההנפקות היוצאות ביוזמתו של הכומר שנשי, הן מטעם מכון "גשר" שהוא עומד בראשו, ומטרתו להוות גשר בין דתי.

"דאר" בחותמת איטלקית

דואר איטליה הקדיש לתערוכת "ישראל 2008" שתי חותמות דואר, האחת הופעלה ישירות באתר התערוכה בתל-אביב, והשנייה בסניף דואר באיטליה שפעל במסגרת תערוכת בולים מקומית שהוקדשה לישראל בת השישים. בחותמת זו מופיעה המלה "דאר" באותיות עבריות ולידה ציון השנים 1948 - 2008.

שישים לישראל בצרפת

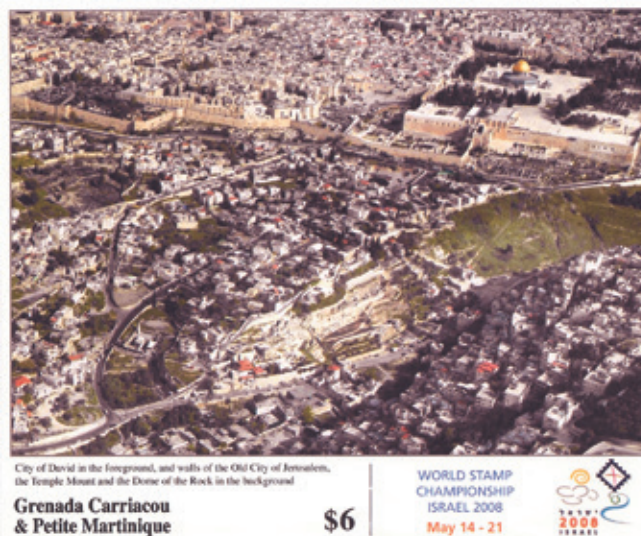
חותמת אירוע מיוחדת הוטבעה בצרפת ביום 19 ביוני 2008, וזאת לכבוד שנת השישים להקמת מדינת ישראל. החותמת היא העתק של חותמת דומה שהוטבעה לרגל מלאת חמישים שנה לישראל. מועד ההחתמה קשור ככל הנראה למועד המקורי שתוכנן לביקור בישראל של נשיא צרפת.

ארץ הקודש בבולי העולם

אספני היודאיקה העשירו השנה את אוצרותיהם בפריטים חדשים רבים, וזאת בזכות שני אירועים ייחודיים שהיוו עילה להנפקות יודאיקה ברחבי העולם. על האירוע הראשון, ציון יום השואה הבינלאומי דיווחנו בעיתונים קודמים, יחד עם סקירת הפריטים שהונפקו לכבוד האירוע. לרגל תערוכת הבולים העולמית "ישראל 2008", שהתקיימה בחודש מאי האחרון בתל-אביב, הופיעו מספר רב של חותמות אירוע מיוחדות, וכן מספר גיליוניות זיכרון בהם הופיע השם "ישראל", כחלק מסמל תערוכת הבולים. אחת הדוגמאות היא הגיליונית שהונפקה על ידי טובלו והמתארת מבחר של פרחי ארץ ישראל.

דוגמה נוספת ניתן לראות בגיליונית שהונפקה באחד מאיי גרנדה, בה מופיע נופה של ירושלים העתיקה ועיר דוד.

דואר נשים בשואה נדיר יותר...

במאמר מסביר הכותב את מגוון הסיבות שהובילו לנדירות המכתבים שנכתבו בידי נשים בתקופת השואה

מאת: אריה לין

עיקר דואר הנשים ששרד הוא מן השנים הראשונות של המלחמה (1940 - 1943), התקופה שעד חיסול הגטאות. בתקופה מאוחרת יותר כמעט כל המכתבים שנותרו הם מכתבי גברים שנשלחו מתוך מחנות הריכוז שהיו קיימים עד סמוך לסיום המלחמה. חלק ניכר ממכתבי הנשים שנותרו כיום נכתבו על ידי הנשים שהיו בגטאות ונשלחו אל קרובי משפחה שהספיקו לברוח מבעוד מועד אל שטחי הכיבוש הסובייטי ולעומק שטח רוסיה.

יחס הנאצים לזוגות מעורבים

סוג מיוחד של דואר נשים מקורו בזוגות בהם הבעל לדוגמה היה גרמני לא יהודי והאישה הייתה יהודיה. הגרמנים עשו כל שביכולתם על מנת להפריד בין בני הזוג. במצב זה נהגו הגרמנים לשלוח את האישה במרבית המקרים למחנה הריכוז טרזיינשטדט, שבשלביו הראשונים נחשב ל"מחנה לדוגמה", ושהתנאים בו היו נוחים יחסית. הבעל, אם לא הסכים להתגרש מאשתו היהודייה, נשלח למחנה כלואים מיוחד. מחנה שכזה הוקם בין היתר בפראג, באתר "הגיבור", ששימש קודם לכן כמרכז הספורט היהודי.

דוגמה לזוג מעורב הוא המקרה של "האדון והגברת פדריקו ואהל". בני הזוג היו כלואים יחד במחנה הריכוז "פוטנצה" שבדרום איטליה, ועמדו בחודש אוקטובר 1942 בקשר מכתבים עם גברת ארנה פרידלנדר מברלין.

כיוון שהגברת ארנה הייתה יהודיה, היא חויבה ע"י השלטונות הנאצים להוסיף לצד שמה הפרטי את השם היהודי "שרה", כפי שניתן לראות במכתב שנשלח לגברת הילדה ואהל במחנה פוטנצה.

מאמר זה אינו מתיימר להיות מחקר היסטורי מדעי בנושא "דואר נשים בשואה", אולם יש בו משום עדות ותיעוד לתקופה נוראה בתולדות עמנו. המילים והשורות המתארות את זוועת השואה, כפי שנרשמו במכתבים, הן העדויות האוטנטיות ביותר שנכתבו על ידי הקורבנות עצמם בזמן אמת. מכתבים שנשלחו על ידי נשים, כמו גם מכתבים של הורים לילדיהם, מכילים תיאורים רגשיים יותר ומלאי הבעה, ויש בהם פירוט רב יותר של התנאים הנוראיים בסביבתה של הכותבת.

ניתן לקוות שמאמר זה יהווה מקור השראה להיסטוריונים, חוקרי השואה, לערוך מחקר מדעי בנושא "נשים בשואה" בכלל, ובנושא "דואר נשים בשואה" שלא נחקר עדיין.

מנקודת מבט בולאית, יש בדברי הדואר שנכתבו על ידי נשים בתקופת השואה משום עדות על קיומם של מחנות מעצר מסוגים שונים שיועדו לנשים, ותיעוד של קיום חוקים מיוחדים ומפלים שהונהגו כלפי לא יהודים שנישאו ליהודים.

מדוע דואר נשים נדיר יותר?

שאלת נדירותו של דואר נשים, שהיא נושא המאמר, מחכה כמובן למחקר מדעי, אבל במסגרת זו ברצוני להציע מספר סיבות אפשריות לנדירותם של פריטי דואר שנכתבו על ידי נשים.

1. במחנות ריכוז נכלאו בדרך כלל יותר גברים מנשים.
2. הדואר ששרד מתקופת השואה, נשלח ברובו על ידי לא יהודים, שזכו לרוב בתנאי מעצר נוחים יותר במידה מסוימת, והתאפשר להם לכתוב יותר מכתבים ליקיריהם שמחוץ למחנות ההסגר. מרבית העצורים הלא יהודים היו גברים, ומן המחנות הראשונים, דוגמת דכאו ואורנינגבורג, קיימים בעיקר מכתבי גברים.
3. במרבית המקומות עליהם השתלטו הנאצים היו אלו הגברים שנעצרו ראשונים והוגלו למחנות. על פי מדיניות ההטעיה של הגרמנים, הורשו העצורים הראשונים לכתוב לבני משפחותיהם, וזאת על מנת ליצור מצג שווא של חיים "נורמאליים". מכתבים אלו שהועברו ליעדם הם אלו שהשתמרו.
4. רק מעט "מכתבים מן הבית" הגיעו לידי הכלואים (בין המכתבים מן הבית היו בעיקר מכתבי נשים...).
5. בסך הכול שרדו יותר מכתבים שנשלחו מן המחנות, מאשר מכתבים שנשלחו אל המחנות. הסיבה לכך ברורה. רוב הכלואים נרצחו יחד עם המכתבים שהחזיקו בכיסיהם.

מקור מכתבי הנשים בתקופת השואה

כאמור, חלק קטן מתוך המכתבים ששרדו מתקופת השואה נכתבו על ידי נשים. מתוך זה רק מעטים הם המכתבים שנשלחו על ידי נשים שהיו כלואות במחנות עבודה או מחנות ריכוז.

כחודש לאחר מכן, ביום 8 בפברואר 1940 הוקם בפקודת הגרמנים גטו ליצמנשטד, והתושבים היהודים רוכזו לתוכו. ביום 11 באפריל שנה שם העיר לודד' כולה, והיא נקראה בשם ליצמנשטד, על שם הגנרל הגרמני ליצמן שמצא את מותו באזור במלחמת העולם הראשונה.

שריד מן "המחנה היהודי"

רוז'ה פוקס, שהתגוררה בגטו קוטנו שבפולין, נכלאה יחד עם אלפי יהודים נוספים במחנה עבודה שהוקם באזור קוטנו, ושודע בשם "יודנלאגר" (מחנה היהודים). רוז'ה עבדה בבית חרושת לסוכר בשם קונסטנציה, בו עבדו גם ילדים. המעבר מגיטו למחנה הסגר, תועד ע"י איש הוורמכט הגרמני בשם פרנץ הנסן. השם "יודנלאגר" הוזכר בכתובות השולחים על דברי דואר שנשלחו מן המחנה. הגלויה שבתמונה נשלחה בחודש יוני 1941 לקרוב משפחה בצרפת הכבושה, וכך שרדה. באפריל 1942 חוסל המחנה, ויושביו עברו למחנה ההשמדה חלמנו.

מחנה הגיבור בפראג

כבר נכתב כי הגרמנים הקימו בעיר פראג שבצ'כוסלובקיה מחנה מעצר עבור גרמנים וגרמניות לא יהודים שסירבו להיפרד מבני הזוג היהודים. מחנה המעצר הוקם ברח' שברנישטרסה, באתר ששימש לפני מלחמת העולם השנייה כמועדון ספורט יהודי בשם "הגיבור". במקרים מסוימים,

הילדה ופדריקו ואהל, שישבו יחד במחנה "פוטנצה", הופרדו בשלב מסוים. הילדה נשארה ב"פוטנצה" ופדריקו הועבר למחנה "קמפניה" אף הוא באיטליה. הגלויה שלפנינו נשלחה ע"י הילדה ביום 15 במאי 1941 ממחנה "פוטנצה", לפדריקו במחנה "קמפניה".

גירוש יהודי הונגריה

בחודש מאי 1944 החל גירוש יהודי הונגריה. מתוך כ-750 אלף יהודים הובלו כחצי מליון למחנה אושוויץ. עד למועד זה היו בהונגריה מחנות עבודה בהם נכלאו בעיקר גברים, והאוכלוסייה היהודית התגוררה במיני גטאות. המכתב המצורף נשלח על ידי צעירה יהודיה מגטו קאפוסואר, ובו היא כותבת לבחיר ליבה לסלו שוארץ, שהיה עצור במחנה עבודה Uzsok, ומרגיעה אותו שברובם הם יהיו שוב יחד...

חדשות אחרונות מלודד'

העיר לודד' שבמערב פולין נכבשה על ידי הגרמנים כבר ביום 8 בספטמבר 1939, שבוע לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה. ביום 11 בינואר 1940 כתבה גב' ברומן מלודד' לקרוב משפחה, שברח מפני הגרמנים אל השטח הרוסי והגיע לביילורוסיה. במכתב היא בקשה לדעת איך "הולך לו", ובישרה לו כי לבת פני צמחו שתי שיניים... היה זה זמן קצר לפני ניתוקם המוחלט של יהודי לודד' מן העולם החיצון.

הנחיות לעצירות במחנה הנשים

בתמונה המצורפת יש דוגמה לגלויה אופיינית ממחנה הריכוז הוונסבריק, תוך ציון מודפס מראש של הגדרת המחנה בתור "פראון קונצנטראציונסלגר" (מחנה ריכוז לנשים). השורות המודפסות מראש בצידה השמאלי של המעטפה כוללות הנחיות לכותבי מכתבים מתוך המחנה.

נשים במחנות גם קיבלו מכתבים

המכתב שבתמונה נשלח ממחנה בזנובורג (אחד מתת המחנות של אושוויץ) אל אסתר (שרה) זלצבורג, שהועברה מגיטו בנז'ין למחנה כפיה של נשים בפטרסוואלדאו (מחנה נשים מס' 34 Z.A.L. - צואנגל ארבייט לאגר). אסתר שרדה את השואה ושמרה את הגלויה למזכרת.

דוגמת הגלויה המצורפת, הזכירו הכותבים לצד שם הרחוב גם את שם המוסד היהודי לשעבר "הגיבור", אולם יש גם דברי דואר שרק על פי שם הרחוב ומס' הבית ניתן לדעת כי נשלחו ממחנה המעצר "הגיבור".

מכתב ממחנה המוות אושוויץ

כותבת המכתב שנשלח בשנת 1944 ממחנה אושוויץ - בירקנאו נדרשה לציין בצידו האחורי של המכתב את פרטיה (כולל העובדה שנולדה ביום 22 בדצמבר 1914). הכותבת רשמה כי המכתב נשלח ממחנה נשים, אושוויץ ("פראון לגר אושוויץ").

גלויה ללא ביול

רוזה פישר הייתה כלואה במחנה טרייזנשטד, משום שהייתה יהודיה. הגלויה ששלחה הייתה רשמית, שלא חויבה בבול דואר. בחותמת שהוטבעה עליה צוין כי "תשובה באמצעות הקהילה היהודית בלבד, בפראג".

בחזרה לעזה – ד"ר יוסף ואלך

ביום 19 ביוני 1949 שלח מוחמד סעיד משכונת סג'עיה בעזה מכתב רשום לרמאללה, אל "האדון הנכבד החג' סעיד, מפליטי באר שבע". לאחר מסע תלאות שארך 16 ימים הגיע המכתב לרמאללה, אולם הדואר המקומי לא הצליח לאתר את חג' סעיד, והורה לאחר חודש של חיפושים להחזיר את המכתב לשולח. שוב היטלטל המכתב בדרכים, וכעבור 14 ימים שב חזרה לעזה.

שלל החותמות שעל גבי המעטפה מתעדות את התחנות הרבות בהן עבר המכתב, ואת הזמן ששהה המכתב בכל אחת מהן.

בדרך מעזה לרמאללה:

עזה (19 ביוני 1949), קהיר (21 ביוני), עמאן (4 ביולי), ירושלים (5 ביולי), רמאללה (5 ביולי).

בדרך מרמאללה לעזה:

ירושלים (6 באוגוסט), עמאן (8 באוגוסט), דמשק (9 באוגוסט), קהיר (17 באוגוסט), עזה (20 באוגוסט).

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ TEL-AVIV STAMPS. (Y. TSACHOR) LTD.

מכירה על פי הצעות מחיר בכתב (Mail Auction)

מוקדמים, מנדט, מנהלת העם, דאר עברי
ישראל, חו"ל, יודאיקה, גלויות, ספרים
קטלוג מאויר חינם

ת.ד. 16218 תל-אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

יש בולים שמדברים עברית

ביום 19 במאי 2008 הנפיקה אנדורה בול שהוקדש לנושא סימני הכתב בעולם. עיצוב הבול התמקד בשורה ארוכה של אותיות וסימני כתב, החל בכתב העתיק של מצרים ובבל, וכלה בסימני כתב עכשוויים. בין האותיות הלועזיות שבבול ניתן להבחין באותיות העבריות "א" ו-"ב".

חותמת היום הראשון שלוותה את הנפקת הבול עוצבה באופן דומה, ושם מייצגת האות "פ" את השפה העברית.

מים לחימום מבטן האדמה

ביום 8 במאי 2008 הנפיקה איסלנד בול מיוחד שהוקדש לרגל מלאת 100 שנה לניצול האנרגיה הגיאותרמית. האי עליו שוכנת איסלנד ידוע בפעילות הגעשית הערה הקיימת בו, ובמעיינות החמים הפורצים מתוכו.

בבול מתוארת צנרת החימום הראשונה שהותקנה בשנת 1908 באחת החוות באי.

125 ס"מ) שהוכן על ידי אמן מסן מרינו כתרומה לכנסיית הבשורה בנצרת. התבליט הוכן בשני עותקים, האחד מוצב בבזיליקה של סן מרינו, ואילו השני יוצב כאמור בחזית כנסיית הבשורה.

אוסטריה רוקמת הנפקה חדשה

בשנת 2005 הנפיקה אוסטריה בול רקום ועליו פרח ה"אדלויס", האופייני להרי האלפים. בימים אלו מנפיקה אוסטריה בול נוסף בסדרה.

ביום 19 בספטמבר 2008 מנפיקה אוסטריה בול רקום ועליו פרח מסוג גנציאנה, האופייני גם הוא להרי האלפים. הפרח בצבע כחול עז הנחשב ליפה ביותר בעולם הפרחים.

גם הבול הזה, כקודמו בסדרה, הוכן על ידי מפעל הרקמה האוסטרי המפורסם Hämmerle & Vogel, הידוע באיכות מוצריו. המעווינים בבול מיוחד זה יכולים לרכוש אותו בערך הנקוב בחנות הבולים המקוונת של דואר אוסטריה.

<http://www.post.at>

פרידנסרייך הונדרטואסר בסדרה מאוסטריה

האוסטרים גאים מאוד באומן יליד וינה פרידנסרייך הונדרטואסר, צייר, פסל, מעצב ואדריכל, הנחשב לגדול אומני אוסטריה במאה העשרים. הוא כובד מספר פעמים בעבר בהנפקות בולאיות באוסטריה, באו"ם, בסגל ובכף ורדה. כעת, לרגל יום השנה השמונים להולדתו, הנפיקה אוסטריה סדרה בת ארבעה בולים.

הונדרטואסר נולד בווינה ביום 15 בדצמבר 1928 לאם יהודיה, אולם לא שש להודות ביהדותו. הוא שרד את תקופת השואה באוסטריה יחד עם אמו. את שמו שינה מ-Stowasser (100 בצ'כית) להונדרטואסר (100 בגרמנית). את שמו הפרטי שינה לפרידנסרייך (ממלכת השלום).

הונדרטואסר נודע כבעל אישיות חריגה, הן באומנות שיצר והן בחייו הפרטיים, בהופיעו לדוגמה בעירום בפומבי על מנת לקדם אסלת שירותים. גם נסיבות מותו היו חריגות, שכן נפטר במהלך הפלגה בלב ים, ועל פי בקשתו נקבר בחיק הטבע בניו זילנד.

מתנת סן מרינו לכנסיית הבשורה בנצרת

ביום 13 ביוני 2008 הנפיק דואר סן מרינו בול בערך נקוב של יורו אחד ועליו תמונתה של מרים אם ישו. תמונה זו היא העתק מדויק בקנה מידה קטן של תבליט ברונזה גדול (150

כדור הארץ הוא עגול

דואר וואליס ופוטוונה שבלב האוקיינוס השקט הנפיק ביום 14 ביוני 2008 גיליונית זיכרון לציון שנת כדור הארץ והמודעות הגוברת לסכנה האקולוגית הנשקפת לו. הגיליונית העגלגלה מתארת את עושר בעלי החיים הימיים המאכלסים את האוקיינוס, ומזכירה לכולנו את היופי שאנו עלולים לאבד.

לעשות פרוץ מצחיק

ביום 8 בספטמבר 2008 מנפיק דואר האי גרסי סדרה בת שישה בולים המוקדשת לחרקים האופייניים לטבע המקומי.

אחת החיפושיות זכתה לשם העממי "חיפושית פני הליצן", וזאת בזכות הדגם הייחודי המופיע על גבה.

מאה שנים למותו של וילהלם בוש

בשנת 1908 הלך לעולמו המאייר והמשורר הגרמני וילהלם בוש, שנודע בזכות שלל הדמויות המאוריות, ובעיקר בזכות צמד התעלולנים מקס ומורץ, שסיפורן הפך לנכסי צאן ברזל של התרבות המערבית.

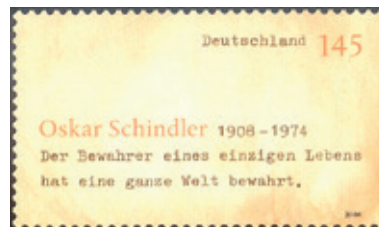

לרגל מלאת מאה שנים למותו הנפיק דואר ליכטנשטיין ביום 1 בספטמבר סדרה בת שמונה בולים ועליהם ציוריו של בוש. הבולים הונפקו בגיליון חריג שבשוליו מופיעה דמותו של המאייר הדגול.

גרמניה מכבדת את זכרו של אוסקר שינדלר

"כל המציל נפש אחת כאילו הציל עולם שלם", נאמר במקורות היהודיים, ומשפט זה זכה בימים אלו לתצוגה בולאית, ודווקא בשפה הגרמנית.

גרמניה בחרה להקדיש השנה בול לזכרו של התעשיין הגרמני אוסקר שינדלר, שפעילותו למען הצלת יהודים בתקופת השואה זכתה לחשיפה ולפרסום רב בזכות סרט הקולנוע שתיאר את מעשיו.

צ'כיה מכבדת בכול את אלואיס מוסיל

ביום 18 ביוני 2008 הנפיקה צ'כיה שני בולים שהוקדשו לחוקרים ומגלי ארצות ממוצא צ'כי. אחד מבולי הסדרה מציג את אלואיס מוסיל, מגדולי החוקרים של ארץ ישראל במאה הקודמת.

אלואיס מוסיל שלט בשפה הערבית, ונהג לנסוע כשהוא לבוש בבגדים ערביים, ומתחזה לסוחר גמלים. כך הצליח להגיע במסעותיו לאזורים שהיו סגורים בפי חוקרים מערביים.

את עיקר פרסומו קיבל מוסיל בעקבות גילוי מבצרי עבר הירדן המזרחי, ותייעודם. בשנת 1901 חקר מוסיל את דרומה של ארץ ישראל,

והיה הראשון שחקר ופרסם מפות מפורטות של אזורי חבל הבשור והנגב הדרומי.

בעלי החיים שהיו ואינם

ביום 19 באפריל 2008 הנפיקה צרפת שני בולים המציגים בעלי החיים שחיו באירופה בתקופת הקרח. על אחד הבולים מוצגת סצנת ציד, בה מתמודדים שני ציידים קדמונים בממותה שעירה.

מה זו שוויץ בעיניך?

בשנת 2007 החל דואר שוויץ בהנפקה שנתית של סדרת בולים המוקדשת לתדמיתה של שוויץ בעיני מעצבים זרים. בשנה שעברה הוקדשו הבולים לאתרים שוויצרים כפי שהם משתקפים ביצירות ספרותיות של סופרים בריטיים, סדרה שעוצבה על ידי מעצב בריטי. השנה פנו השוויצרים למעצבת האיטלקייה לאורה מנגיאוצ'י בשאלה דומה: "מה זו שוויץ בעיניך?".

התשובה לשאלה מונפקת ביום 4 בספטמבר 2008 כסדרה בת ארבעה בולים המעוצבים בקפידה, והמוקדשים לגבינה השוויצרית, לשוקולד השוויצרי, לשעון השוויצרי, ולאולר הצבא השוויצרי.

1.7.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
יולי 2008

3.6.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
יוני 2008

12.5.2008
חותמת אירוע
פונים אל המחר

7.5.2008
חותמת אירוע
60 שנה לחיל האוויר

1.5.2008
חותמת אירוע
65 שנה למרד גטו ורשה

15.7.2008
חותמת אירוע
המכללה הטכנולוגית
חיל האוויר

14.7.2008
חותמת יום ההופעה
טיילות בישראל

14.7.2008
חותמת יום ההופעה
35 שנות התיישבות
בגוף קטיף

14.7.2008
חותמת יום ההופעה
המשחקים האולימפיים
ביג'ן 2008

4.7.2008
חותמת אירוע
130 שנה לפתח תקוה

17.9.2008
חותמת יום ההופעה
רבנים מבשרי הציונות

17.9.2008
חותמת יום ההופעה
מועדים התשס"ט

3.9.2008
חותמת אירוע
60 שנה
לחיל המודיעין

2.9.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
ספטמבר 2008

5.8.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
אוגוסט 2008

סיפורים בנושא דואר ובולאות

[http://blog.tapuz.co.il/
poststamps/](http://blog.tapuz.co.il/poststamps/)

אורי ברון, תלמיד כיתה ה בית הספר
"בורוכוב" בגבעתיים, אספן בולי חלל,
הקים ומנהל אתר אינטרנט הפונה אל
קהל אספני הבולים הצעירים.
האתר מתחדש ללא הרף, ולאחרונה
נוספו אליו גם סרטונים קצרים.

www.bulaut.co.il

17.9.2008
חותמת יום ההופעה
צמחי תבלין ומרפא

בולי מידן ראובן

קונה ומוכר בולים
בולי ישראל, שנתונים,
תוויות קלוסנדורף, סימה ובולי זרחה שונים

טל' נייד: 052-8301265

רומנו בית מכירות

למכירה בולי אנטרטיקה, פוקלנד, סאטוג'ורג'יה,
נושאים, ציפורים, אוניות, אומנות וכדור-רגל.
ניתן לעשות הזמנה בדאר.

סוכנות בלעדית לאביזרי בולאות LINDNER

מען 03-5463664, ת.ד. 23274, חנות 03-5282790

בית טוב www.bait-tov.com

בולים בחבילות לפי נושאים ולפי מדינות,
בולי ישראל, חותמות, אלבומים ואביזרים.

שילחו 200 בולי ישראל משומשים כלשהם (לא שונים)
רחוצים, נקיים ולא פסולים, ותקבלו סדרות בולי חו"ל.

ת"ד 2275 בת-ים 59121, טל/פקס: 03-5535313

בולי גלעדי

בולי ישראל, חו"ל, נושאים ויודאיקה, הופיע מחירון בולי ישראל 2008
בולי הרשות הפלסטינית

מבצע:

חוויד שקוף ושחור, 120 ש"ח

יבוא אלבומי IMPORTA והוויד

רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל: 03-5163871

הופיע מחירון 2008 בתערוכה

מרכז הבולים

מתמחים במקדמים, מנדט, מנהלת העם ובולי ישראל,
טעויות, תוויות מכל הסוגים, זרחנים
בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים

נציג בלעדי של DAVO-MICHEL

אלנבי 94 תל-אביב (במרתף)

טל: 03-5605755; פקס: 03-5605430

email: stamps.center@gmail.com

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE,
OTTOMAN PERIOD, JUDAICA

- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR

Please write for a catalogue

Ask about special low vendor commission rates

P.O.Box 8101 - TRENTON NJ 08650 USA

E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET

Phone: 609-298-2891

קונים בלבד !

קונים אוספים ולוטים של מעטפות ומכתבים
שעברו בדואר מפלשתינה וישראל
(לא מעטפות יום ראשון)

תשלום מיידי

אמנות מוצרים בולאיים (ישראל) בע"מ

טל. 09-9512356

אוניסטמפס

בולי גרמניה, אנגליה, שווייץ,
צרפת, ישראל,
נושאים, יודאיקה ועוד.

קונים אוספים בולים ומטבעות

ת.ד. 32120 תל-אביב 61320,

טל. 03-5661077

אליק רינק

בולים ומטבעות

קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 4124,

טל. 03-6297192, פקס. 03-5255131,

מען: 03-5227922

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים - ישראל וחו"ל - מכירה, קניה, הערכה
מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים
המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 420,

טל/פקס. 03-5251552,

דוא"ל: motib51@smile.net.il

הספריה הבולאית

של התאחדות בולאי ישראל

הספריה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל פתוחה

לקהל הרחב ביום ה' בלבד בשעות 12:00-19:30

(ללא תשלום)

השאלת ספרים, קטלוגים, מגזינים וצילומי תצוגות -

לחברי ההתאחדות. עיון במקום - לקהל הרחב.

הכניסה חינם

רח' פינסקר 2, תל-אביב, קומה א',

טל': 03-6295547

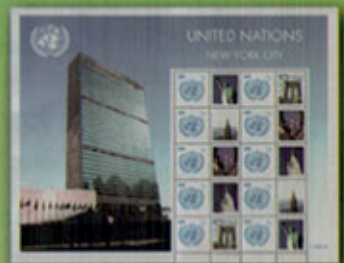
בולי האו"ם למען עולם טוב יותר אוספים בולים ונחשפים לנושאים מרתקים

8 במאי 2008 דגלים ומטבעות - הסדרה השלישית

גליונות גנריים

ניו יורק 94 סנט

ניו יורק 42 סנט

תערוכת הבולים באסן

6 ביוני - האסנה לזכויות אנשים בעלי סוגבלויות

